

ДИСКУСІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЖАНРУ ЕСЕ В НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Швець Г.Д., канд. філол. наук (Київ)

У статті порушено проблему можливостей навчальної дискусії у викладанні української мови як іноземної. Схарактеризовано лінгводидактичний потенціал есе як підкреслено суб'єктивного жанру, що спонукає до обговорення, вираження особистісного ставлення доавторської думки. Наголошено, що зразки есеїстичної прози доречні в навчанні української мови майбутніх філологів, істориків, політологів, соціологів, культурологів, мистецтвознавців, оскільки тематичний спектр есеїстики зосереджений саме в цих галузях. Крім того, читання оригінальних, яскравих за стилем текстів есе та їх обговорення сприяє розвитку текстуальної компетентності – головного складника професійної компетентності фахівця-гуманітарія. У статті детально розглянуто есе С. Жадана «Один проти всіх». Синонімічні ряди твору вибудовуються в одну глобальну антитезу: компроміс і боротьба. Аналіз показує, наскільки неоднозначною є проблема, наскільки суб'єктивною є точка зору автора і наскільки це продуктивно для організації обговорення та дискусії за темою. Запитання автора породжують відповіді студентів і нові запитання. Запропоновано план заняття за цим твором і наголошено на важливості для ефективної організації навчальної дискусії особистих рис викладача (вміння відчути інтереси групи, створити позитивний психологічний мікроклімат, зацікавити студентів, викликати на довірливу розмову). Перспективи подальших досліджень полягають у відборі та лінгводидактичному аналізі зразків української есеїстики для використання в навчанні іноземців.

Ключові слова: дискусійний потенціал, есе, іноземні студенти гуманітарних спеціальностей, лінгводидактичний потенціал, навчальна дискусія, українська мова як іноземна.

Швец А.Д. Дискуссионный потенциал жанра эссе в обучении украинскому языку как иностранному. В статье затронута проблема возможностей учебной дискуссии в преподавании украинского языка как иностранного. Охарактеризован лингводидактический потенциал эссе как субъективного жанра, что побуждает к обсуждению, выражению личного отношения к авторскому мнению. Отмечено, что образцы эссеистической прозы уместны в обучении украинскому языку будущих филологов, историков, политологов, социологов, культурологов, искусствоведов, поскольку тематический спектр эсеистики сосредоточен именно в этих отраслях. Кроме того, чтение оригинальных, ярких по стилю текстов эссе и их обсуждение способствует развитию текстуальной компетентности – главной составляющей профессиональной компетентности специалиста-гуманитария. В статье подробно рассмотрено эссе С. Жадана «Один против всех». Синонимические ряды произведения выстраиваются в одну глобальную антитезу: компромисс и борьба. Анализ показывает, насколько неоднозначна проблема, насколько субъективна точка зрения автора и насколько это продуктивно для организации обсуждения и дискуссии по теме. Предложен план занятия по этому произведению и подчеркнута важность для

эффективной организации учебной дискуссии личных качеств преподавателя (умение почувствовать интересы группы, создать положительный психологический микроклимат, заинтересовать студентов, вызвать на доверительный разговор). Перспективы дальнейших исследований заключаются в отборе и лингводидактическом анализе образцов украинской эссеистики для использования в обучении иностранцев.

Ключевые слова: дискуссионный потенциал, иностранные студенты гуманитарных специальностей, лингводидактический потенциал, украинский язык как иностранный, учебная дискуссия, эссе.

Hanna Shvets. Discussion potential of the essay genre in teaching Ukrainian as a foreign language. The article deals with the problem of academic discussion' opportunities in teaching Ukrainian as a foreign language. The author emphasizes the subjective interpretation of the topic as the essential characteristic, the main genre law of the essay. Bright subjectivity encourages the reader to meditate and dialogue with the text.

We can offer an essay for discussion to foreigners speaks Ukrainian at medium and high levels. This will be especially useful for foreign students of the humanities. Examples of essay prose are relevant to future Ukrainian philologist, historians, political scientists, sociologists, cultural scientists, and art historians, as the essay thematic spectrum is concentrated in these areas. In addition, reading essays and their discussion will promote the development of textual competence – the main component of the humanitarian's professional competence.

Among the various forms of modern essay, an essay in the form of a column in the media is a most interesting in the aspect of language learning. Small size, an appeal to important contemporary themes, and the involvement of elements of the colloquial style – these basic features determine the linguodidactic potential of an essay-column.

The article proposes a detailed analysis of the essay "One against All" by S. Zadan and shows its internal contradiction. Synonymic rows make one global antithesis: a compromise and a struggle. The analysis reveals how ambiguous the problem is, how subjective the author's point of view is and how productive it is for organizing discussion. The author's questions give rise to student answers and a lot of new questions.

The article proposes the plan of the discussion and emphasizes the importance of the psychological factors and the personal teacher's traits (the ability to feel the interests of the group, to create a positive psychological microclimate, to interest students, to call for a trusting conversation).

Prospects for further research are the selection and linguodidactic analysis of Ukrainian essays suitable for use in the study of foreigners.

Key words: debatable potential, essay, foreign language, foreign students of the humanities, linguodidactic potential, training discussion, Ukrainian as a foreign language.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Дискусія, як одна із форм інтерактивного навчання, у методиці викладання іноземних мов визнана ефективним методом стимулювання мовленнєво-розумової активності учнів, удосконалення їхніх мовленнєвих умінь та розвитку особистісних рис (критичного мислення, умінь вирішувати проблемні ситуації). Зasadничою для організації дискусії є проблема, навколо якої розгортатиметься обговорення: вона повинна бути справді цікавою, актуальною для

конкретного контингенту учнів, неоднозначною, живою – такою, що хвилює й викликає бажання висловитися, попри страх говорити іноземною мовою й припуститися помилок. Саме тому важливим є пошук текстів-поштовхів, текстів-провокацій, які б не залишали байдужими і стимулювали вираження власної точки зору.

Аналіз актуальних досліджень. Тема нашої розвідки спонукає до огляду наукових досліджень у трьох напрямках: дискусія як метод навчання іноземної мови; добір тексту, продуктивного для обговорення-дискусії; аналіз жанру есе в аспекті лінгводидактики. Дискусію як метод розвитку й удосконалення вмінь усного публічного мовлення аналізують багато вітчизняних та зарубіжних дослідників (Н. Андронік, Ю. Біднова, О. Виноградова, С. Гапонова, А. Гордеєва, І. Зайцева, С. Зарівна, І. Морозова, З. Овчаренко, С. Сабат, В. Скалкін, Н. Топтигіна, Є. Шантарін, S. Beebe, K. Folse, F. Klippel, S. Thornbury та ін.). Вони вивчають уміння, необхідні для участі в дискусії, форми її проведення, завдання, спрямовані на підготовку до обговорення, тощо. В аспекті добору матеріалу, за яким можна організувати навчальну дискусію, варто згадати дисертаційні дослідження Н. Топтигіної про художній текст [7] та Н. Андронік про поетичні твори [1] як основу для розвитку відповідних умінь при навчанні англійської мови. Третьому напрямку проблеми – місцю есе в навчанні мови–присвячені наші публікації [10; 12], у яких цей жанр проаналізовано в літературознавчому й лінгводидактичному аспектах та схарактеризовано можливості залучення текстів сучасної української есеїстики в навчання інокомунікантів.

У методиці викладання української мови як іноземної дискусію розглядають у контексті пошуку шляхів підвищення ефективності навчання [4], однак бракує розвідок, присвячених технології організації цієї форми роботи, зокрема й питанню добору матеріалу, на основі якого можна вибудувати дискусію. Есе як жанр, що провокує і стимулює зацікавлене обговорення, ще не ставало об'єктом спеціального лінгводидактичного дослідження. Отже **мета** пропонованої розвідки полягає у вивченні дискусійного потенціалу есе. Для реалізації цієї мети передбачено вирішення таких **завдань**: схарактеризувати специфіку есе як підкреслено суб'єктивного жанру; на основі аналізу есе С. Жадана

«Один проти всіх» показати технологію організації обговорення-дискусії; окреслити план проведення заняття за цим текстом в аудиторії інокомунікантів; наголосити на ролі есеїстики в навчанні іноземних студентів гуманітарних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Означення «дискусійний» щодо жанру есе характеризує його неоднозначність у різних аспектах. По-перше, у літературознавстві не припиняються дискусії про визначення цього жанру, встановлення його прикметних рис чи принаймні формулювання основного жанрового закону (детальніше див.: [10: 264-268]). По-друге, дискусійним часто постає сам зміст есе (власне, одна з концепцій суті цього жанру полягає в утвердженні його пошукового, критичного характеру [14: 123]). По-третє, есе спонукає до зацікавленого обговорення, що ми й покажемо у пропонованій публікації. Усі названі аспекти дискусійності породжені головною жанровою ознакою есе – підкресленою суб'єктивністю, яка визначає «невловимість» цієї жанрової форми (за влучним спостереженням О. Зикової, есе належить до творів, які «випадають із жанрових кордонів» [5: 14]) та особистісний характер авторських міркувань (власне, есе є своєрідним виповіданням себе, автопортретуванням, способом означити своє бачення певного факту, явища, проблеми), що, без сумніву, спонукає і читача до роздумів та діалогу з текстом.

Есе визначаємо як специфічну форму на помежів'ях літератури й інших форм свідомості, у якій синкретично поєднані начала епосу, лірики, драми з нехудожніми й неестетичними елементами і суттю якої є суб'єктивізація авторським «я» різноманітних явищ культури; цій вільній за композицією, асоціативній за логікою розвитку думки, неповній за характером висвітлення теми формі притаманна надзвичайна рухливість і мобільність, налаштованість на контакт з іншими жанрами, тому її можна розглядати як гібридний жанр, структура і стиль якого підпорядковані суб'єктивній авторській логіці [11: 7].

Отже, підкреслюємо, суб'єктивізм як жанровий стрижень есе визначає продуктивність звернення до зразків есеїстичної прози для організації обговорення-дискусії. Зрозуміло, що такий матеріал можна пропонувати інокомунікантам, які володіють українською мовою на середньому та високому рівнях. Особливо корисним він буде для іноземних студентів гуманітарних спеціальностей, для яких есеїстика, «один із китів сучасного

гуманітарного знання» [6], складає професійний інтерес. Зразки есеїстичної прози доречні в навчанні української мови майбутніх філологів, істориків, політологів, соціологів, культурологів, мистецтвознавців, оскільки тематичний спектр есеїстики зосереджений саме в цих галузях. Крім того, читання оригінальних, яскравих за стилем текстів есе та їх обговорення сприятиме розвитку текстуальної компетентності – головного складника професійної компетентності фахівця-гуманітарія [13].

Серед різноманітних форм сучасної есеїстичної прози (а дослідники виокремлюють низку дифузних видів есе – див. [2: 32; 8: 55]) найбільший інтерес в аспекті навчання мови становить есе у формі колонки в друкованих та інтернет-виданнях. Невеликий розмір, звернення до злободенних тем, більш широке використання засобів розмовного стилю – ці основні риси визначають лінгводидактичний потенціал есе-колонки, або колумністики, специфіку якої відомий український есеїст Н. Рябчук охарактеризував двома складовими: стислість і суб'єктивність [9]. Незвичайні, оригінальні, цікаві, з неординарними і часом парадоксальними судженнями тексти колонок викликають живий відгук читачів, породжують потребу висловити свою думку, обговорити порушену автором проблему. У зв'язку з цим погодимось з М. Рябчуком: есе «може бути про що завгодно, не має лиш права бути нудним і банальним» [9].

Продемонструємо, як можна стимулювати обговорення тексту на матеріалі есе «Один проти всіх» [3] відомого сучасного українського письменника і громадського активіста Сергія Жадана (твір входить до збірки «Коли спаде спека», яку склали авторські колонки, опубліковані на сайті «ТСН» протягом 2010-2013 років). Есе невелике за розміром (2 сторінки), тому можна організувати роботу з ним на одному занятті – і читання тексту, і бесіду-дискусію.

Есе складається з п'яти абзаців. Перший становить собою короткий опис зовнішності героя – судді, який живе двадцять років під охороною («Високий, мовчазний. Дещо втомлений, проте спокійний вигляд, довге, колись смоляне, волосся нині з відчутною сивиною»), і пунктирний виклад його історії: виступав із колегами проти сицилійської мафії; двох інших суддів підірвали; з тих пір живе один, без сім'ї, під охороною; давав інтерв'ю, писав

книги; зараз приїхав до Франції презентувати свої книги; тут його охороняють п'ятеро в штатському. Другий абзац про поведінку охоронців і судді під час французького візиту написаний у такій самій лаконічній, репортажній манері: охоронець оглядає приміщення, заходить суддя, охорона розходитьсся кімнатою, суддя знімає на камеру виступ музикантів, увечері їде в аеропорт.

Констатація фактів, викладених переважно простими лаконічними реченнями, створює ефект об'єктивності й інтригує. Якщо це есе, то де ж автор? Чому він просто перераховує факти? Яка його думка? Про що, власне, він розмірковуватиме?

Ці питання ставимо студентам після прочитання двох абзаців. Просимо їх уважно вчитатися в текст: чи не відчувається в окремих місцях крізь неупереджений опис голос автора, його оцінка героя і того, що відбувається? За необхідності допомагаємо знайти відповідні моменти й організувати їх осмислення-обговорення.

Це, по-перше, назва – «Один проти всіх». Як її розуміти? Один – це, звичайно, суддя. А хто такі «всі»? Злочинці, які йому загрожують? Усі інші люди, вільне життя яких, у колі сім'ї, з очікуванням радісних змін і подій, разуче не схоже на життя судді-одинака, що живе під охороною у постійному очікуванні замаху на нього?

По-друге, два речення в першому абзаці, у яких автор намагається змодельювати внутрішній стан судді: «Важко сказати, як при цьому всьому почувався, чи чекав на свою бомбу, чи просто не думав про це. Підозрюю, двадцять років очікування на смерть змінюють ставлення до багатьох речей, до смерті – передусім». Останнє речення, можливо, й буде темою есе? Ставлення до смерті і як її близькість змінює наше ставлення до життя? Тоді, можливо, назву слід розуміти інакше: один, що реально відчуває цінність життя, тому що абсолютно усвідомлює можливість його втрати, – і всі інші, які не відчувають цього так гостро, оскільки не заглядали в очі смерті?

По-третє, другий абзац есе закінчується оцінними реченнями, у яких, безумовно, звучить голос автора: «Для нього все справді обійшлося. Ще кілька виграних у смерті днів. Приємна музика, фантастичне життя». Здається, тема смерті і життя продовжується й тут. Тобто, можливо, вона справді й буде розкрита в есе? Усі звичайні люди переважно живуть, не замислюючись про смерть,

але якщо ти кожен день фактично «виграеш» у смерті, то життя постає як щось чудове, фантастичне?

Такий уважний аналіз позначених авторською суб'єктивністю речень у перших двох абзацах, як правило, приводить до спільного висновку, що проблема смерті й життя, очевидно, і стане предметом подальших роздумів у творі. Чим більш однастайна ця думка, тим яскравішим буде враження від наступних фрагментів, які демонструють інтерес автора до абсолютно іншого ракурсу проблеми. Цей ефект подиву створює сприятливі умови для розвитку мнемічних механізмів та мовленнєвих умінь: те, що викликало емоційну реакцію, легко запам'ятовується («врізається» в пам'ять), про це хочеться говорити.

У третьому абзаці бачимо низку запитань, які у зв'язку з історією судді схвилювали автора, і деякі думки з цього приводу. І цікавить автора, як виявляється, не проблема життя і смерті, а проблема вибору, сміливості в протистоянні злу: «Наскільки усвідомленою була його позиція тоді, двадцять років тому? Наскільки усвідомленим щоразу є наше небажання йти на компроміси, наскільки щирим є наше обурення несправедливістю та неправдою?» Попередня відповідь есеїста на поставлені запитання досить песимістична: більшість не готова виступити проти системи. «Є тисячі причин залишати все таким, як є, відійти в сторону, промовчати, прогнутись. Боротьба потребує часу, не у всіх він є».

Наступний абзац розвиває тему вибору, боротьби, протистояння. С. Жадан вдається в цьому моменті до свого улюбленого стилістичному прийому, який використовує багато есеїстів, – нагромадження однорідних членів речення й однотипних синтаксичних конструкцій, своєрідна каталогізація характеристик, фактів, явищ, які підтверджують головну думку есе. Численні людські риси, названі автором, вибудовуються в глобальну антитезу. З одного боку – упертість, терпіння, сміливість, послідовність, принциповість, упевненість, невміння домовлятися, тривалей безнадійне протистояння, плести проти течії, виламуватися з обставин. З іншого – здоровий глузд, уміння домовлятися, здатність не сперечатися, врівноваженість, поміркованість, здорова меркантильність, дозований цинізм, шукати компроміс, підлаштовуватися під обставини, йти на

поступки, «завжди можна все здати і зберегти при цьому добре ім'я». Принагідно зауважимо, що зазначена стилістична риса (велика кількість однорідних членів речення й однотипних синтаксичних структур) важлива в методичному аспекті, оскільки дозволяє загострити увагу іноземців на певних синтаксичних моделях, сприяє повторенню й закріпленню лексичних одиниць і цілих фраз, дає можливість розширення лексичного запасу шляхом розгортання тематичних рядів у межах одного контексту. Так, на матеріалі аналізованого есе іноземні студенти можуть повторити відому їм лексику тематичної групи «характер людини» і поповнити свій вокабуляр новими одиницями, що належать до цієї теми. Головне, що повторення відомого і засвоєння нового організовано в атмосфері особистісної зацікавленості й підвищеної емоційності – упевнені, ці фактори сприяють кращому запам'ятовуванню.

Есе «Один проти всіх» закінчується коротким абзацом, який максимально наближає героя твору до автора: «Двадцять років тому мені було дев'ятнадцять. Життя видавалось прекрасним та безкінечним, воно варте було боротьби, про жодні компроміси не могло бути й мови. Суддя, схоже, думав так само». Головна антитеза есе, нарешті, сформульована у фіналі: боротьба – компроміс. Тепер і сенс назви твору, можливо, інший: один проти системи, один проти прийнятих більшістю зручних правил? Один, вірний собі, хоча це нестерпно важко, – проти всіх, хто готовий відмовитися від своїх принципів, тому що так буде легше?

Велика кількість питальних речень у наведеному аналізі есе має на меті показати, наскільки неоднозначна проблема, наскільки суб'єктивна авторська точка зору і наскільки це продуктивно для організації обговорення та дискусії за темою. Запитання автора породжують відповіді студентів і масу нових запитань. Вони не набагато старші, ніж автор двадцять років тому і суддя, коли приймав доленосне для себе рішення, – як би вони вчинили на його місці? Безкомпромісність властива саме молодим і недосвідченим? Якби суддя в момент прийняття рішення усвідомлював його вплив на все своє життя, то він, можливо, вчинив би інакше? Чи справді безкомпромісність – позитивна якість? Можливо, вона властива романтикам та ідеалістам, але в житті набагато важливіше вміння домовлятися? Що легше: залишитися вірним своїм переконанням чи піти на компроміс?

Наведений вище аналіз демонструє дискусійний потенціал есе, який можна ефективно використати за умови, по-перше, позитивного психологічного мікроклімату в групі й довіри студентів до викладача (це, зрозуміло, передумови організації щирої зацікавленої розмови), а по-друге, продуманого плану заняття. Він може виглядати так.

Коротка презентація PowerPoint про С. Жадана та жанр есе.

Читання перших двох абзаців тексту та їх обговорення, версії щодо подальшого розгортання думки.

Читання третього абзацу з низкою запитань про вибір, сміливість у протистоянні злу. Попереднє з'ясування позицій студентів.

Робота в парах: читання четвертого абзацу з пошуком слів, що репрезентують провідну антитезу твору: компроміс – боротьба.

Обговорення знайдених слів, їх пояснення, за необхідності.

Робота в малих групах (по 4 особи): гра «Риси характеру» (кожен по черзі тягне картку, читає назву риси (з тих, що звучали в есе) і пояснює, чи вона притаманна його характеру і як виявляється. (Перелік карток: упертість, терпіння, меркантильність, цинізм, сміливість, послідовність, здатність домовитися, принциповість, впевненість у собі, здоровий глузд, урівноваженість, недалекоглядність, здатність до компромісу, поміркованість, тверезий погляд на життя).

7) Актуалізація лексико-граматичних конструкцій, необхідних для висловлення й аргументації власної думки, вираження підтримки точки зору, її спростування. Для цього студентам роздаємо відповідні таблиці.

Згода	Я теж так вважаю. Я згоден з Вами. Я цілком поділяю думку автора. Я підтримую цю думку (це твердження). У мене не виникає жодних сумнівів у правильності цієї думки. Без сумніву, ці міркування слушні.
Часткова згода.	Не можу однозначно погодитися. Не можу сказати, що я абсолютно згоден із висловленими міркуваннями.

	Проблема, порушена в есе, викликає в мене суперечливі думки. Можу погодитися лише частково. З одного боку, ..., а з іншого боку, ...
Заперечення	Мені здається, позиція автора помилкова. Моя позиція з цього питання інакша. Я не підтримую цієї точки зору. Я категорично проти такого пояснення. Я абсолютно не згоден з цією думкою. Думаю, автор помиляється.
Аргументація	Я так вважаю, тому що... Можу пояснити, чому я так думаю. На користь моєї думки можу навести такі аргументи: .... Моє переконання базується на тому, що ....

8) Дискусія про компроміс і боротьбу (з використанням наведених вище конструкцій, опертям на текст есе і крилаті вислови про сміливість, боротьбу, совість). Перелік крилатих висловів: мужність – це сила, щоб чинити опір і страждати; боягузтво майже завжди винагороджується; хоробрість же – чеснота, яка найчастіше карається смертю; левова хоробрість смішна, якщо немає левових пазурів; комфорт – це компроміс із свободою; найщасливіший спосіб життя той, який приносить нам більше можливості завоювати повагу до самого себе; щасливим вважаю я того, хто для задоволень життя не змушений творити неправду, а для дотримання правди не змушений терпіти нестатки; життя – діалог долі й совісті; апеляція до здорового глузду є нічим іншим, як посиленням на схвалення натовпу; погане те рішення, яке не можна змінити; велике мистецтво життя – грати багато, але ризикувати небагатьом; сила характеру в тому, щоб у будь-які зміни залишатися собою.

9) Підсумок дискусії. Ми переконані, що і в світоглядному, і в методичному плані важливо, щоб підсумок був не остаточним рішенням, що знімає всі суперечності, а новим запитанням, що спонукає до роздумів у позааудиторний час. Щодо есе «Один проти всіх», як показав наш досвід, це спрацьовує, коли викладач у кінці обговорення наводить факт про час написання твору: 29 листопада 2013 року – через тиждень після початку Євромайдану,

коли молоді люди, переважно студентство, вийшли, аби заявити свій протест проти політики уряду. Тоді, 29 листопада, 39-річний Сергій Жадан, як ми розуміємо з есе, відзначив юнацький максималізм учасників масових виступів, а вже через день, після кривавого побиття студентів 30 листопада, закликав усіх харків'ян зібратися біля пам'ятника Т. Шевченку 1 грудня о 12.00 і виступити проти свавілля влади. Нове питання в кінці дискусії: «Життя варте боротьби не лише, коли тобі дев'ятнадцять років?» – вважаємо найкращим її завершенням.

10) Домашнє завдання (воно повинно передбачати можливість продовження дискусійної інтерпретації, розпочатої в колективному обговоренні) – написання власного есе з приводу есе С. Жадана. Пропонуємо варіанти: 1) у домашньому есе можна показати власне розуміння проблеми вибору; 2) поділитися роздумами з приводу означеної проблеми життя і смерті; 3) відповісти на нове запитання, яке не звучало в процесі обговорення історії судді; 4) подати міркування про абсолютно іншу рису людського характеру за схемою есе С. Жадана: коротка історія, факт, подія – роздуми про такий ракурс проблеми, який був не очевидний, не очікуваний (формулювання запитань, контраргументи, висновок-заперечення).

Ми мали досвід проведення заняття за есе С. Жадана «Один проти всіх» в об'єднаній групі польських стажерів, українців Вроцлавського університету, і філологів Київського національного університету, що обрали спеціалізацію «Українська мова як іноземна». Для українських студентів це була своєрідна практика: вони допомагали створювати матеріали до заняття (презентація PowerPoint про С. Жадана та жанр есе, картки з афоризмами), брали участь в обговоренні, надаючи необхідну підтримку польським студентам: за необхідності пояснювали незнайомі слова, допомагали сформулювати думку. Найкращим результатом проведеного заняття вважаємо свідчення українських і польських студентів, що і протягом наступного тижня вони думали над порушеною проблемою вибору і продовжували її обговорювати.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що суб'єктивність як жанроутворювальна риса есеїстики визначає її дискусійний потенціал. Його реалізацію в роботі з іноземними студентами уможливають психологічні фактори та відповідні

особисті риси викладача (вміння відчувати інтереси групи, створити позитивний психологічний мікроклімат, зацікавити студентів, викликати на довірливу розмову) і ефективна методична організація (доцільне планування заняття, засоби наочності тощо).

Перспективи подальших досліджень убачаємо в доборі й лінгводидактичному аналізі зразків української есеїстики, придатних для використання в навчанні іноземців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андронік Н.П. Навчання майбутніх учителів англомовної дискусії на основі автентичних поетичних творів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ, 2009. 338 с.
2. Балаклицький М.А. Есе як художньо-публіцистичний жанр: методичні матеріали для студентів зі спеціальності «Журналістика». Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 74 с.
3. Жадан С., Боднар М. Один проти всіх. Жадан С., Боднар М. *Коли спаде спека. Бриколаж*. Івано-Франківськ: Лілея – НВ, 2015. С. 95–96.
4. Зозуля І., Присяжна О., Солодар Л. Основні сучасні методи викладання української мови як іноземної (досвід викладачів кафедри мовознавства Вінницького національного технічного університету). *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. Львів: Вид-во ЛНУ імені І. Франка, 2014. Вип. 9. С. 22–27.
5. Зыкова Е. «Опыты» Мишеля Монтеня и проблема зарождения жанра эссе. *Филологические науки*. 1980. № 4. С. 14–22.
6. Матіяш Б. Щось на кшталт есеїстики. *Критика*. URL: <https://krytyka.com/ua/articles/shchos-na-kshtalt-esejistyky> (дата звернення: 10.03.2019).
7. Топтигіна Н.М. Навчання дискусії на матеріалі художніх текстів у процесі вивчення англійської як другої іноземної мови: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київський національний лінгвістичний ун-т. Київ, 2004. 307 с.
8. Шебеліст С.В. Особливості розвитку сучасної української есеїстики в системі журналістських жанрів: автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут журналістики. Київ, 2009. 18 с.
9. Шебеліст С. Рябчук М.: Есей може бути про що завгодно, не має лиш права бути нудним і банальним. *Zaxid.net*. 27 жовтня 2013. URL: https://zaxid.net/ryabchuk_esej_mozhe_buti_pro_shho_zavgodno_ne_may

- e_lish_prava_buti_nudnim_i_banalnim_n1296260 (дата звернення: 10.03.2019).
10. Швець Г.Д. Використання текстів сучасної есеїстики в навчанні української мови іноземних студентів гуманітарних спеціальностей. *Studia Wschodniosłowiańskie*. Białystok: Uniwersytet w Białymstoku, 2018. Том 18. С. 261–285.
  11. Швець Г.Д. Есеїстика Василя Барки: жанрова специфіка та проблематика: автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / Київський національний ун-т ім.Тараса Шевченка, Інститут філології. Київ, 2006. 20 с.
  12. Швець Г.Д. Есе як вид роботи з розвитку навичок письмового мовлення іноземних студентів-гуманітаріїв. *Республіканскія Купалаўскія чытанні: зб. навук. прац*. Гродна: ЮрСаПрынт, 2017. С. 315–319.
  13. Швець Г.Д. Текстова основа навчання української мови іноземних студентів-гуманітаріїв. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць*. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2016. Вип. 30. С. 55–61.
  14. Щербакова И., Плоткина Е. Эссе. Некоторые вопросы жанра. *Проблемы стиля и жанра в советской литературе*. Свердловск: Изд СГУ, 1974. С. 102–123.

REFERENCES

- Andronik, N.P. (2009). Navchannya majbutnikh uchyteliv angломovnoyi diskusiyi na osnovi avtentychnykh poetychnykh tvoriv [Teaching future English teachers discussion on the basis of authentic poetic texts]. *Candidate's thesis*. Kyiv: Kyiv National Linguistic University [in Ukrainian].
- Balaklyczkyj, M.A. (2007). *Ese yak khudozhno-publicystychnyj zhanr [Essay as an artistic and journalistic genre]*. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, pp. 95–96 [in Ukrainian].
- Matiyash, B. (2005). Shhos nakshalt eseyistyky [Something like essay prose]. In: *Krytyka [Critics]* [online]. 5 (91). Available at: <https://krytyka.com/ua/articles/shchos-na-kshtalt-eseyistyky> [Accessed Mach 10, 2019] [in Ukrainian].
- Shebelist, S.V. (2009). Osoblyvosti rozvytku suchasnoyi ukrayinskoyi eseyistyky v systemi zhurnalistskyx zhanriv [The development of

- contemporary Ukrainian essay in the system of journalistic genres]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv: Taras Shevchenko Kyiv National University [in Ukrainian].
- Shebelist, S. (2013). Ryabchuk M.: Esey mozhe buty pro shho zavgodno, ne maye ly`sh prava buty nudnym i banalny`m [Ryabchuk M.: Essay can be about anything, but it just donot have to be boring and banal]. In: *Zaxid.net*. [online]. Available at: [//zaxid.net/ryabchuk_esey_mozhe_buti_pro_shho_zavgodno_ne_maye_lich_prava_buti_nudnim_i_banalnim_n1296260](http://zaxid.net/ryabchuk_esey_mozhe_buti_pro_shho_zavgodno_ne_maye_lich_prava_buti_nudnim_i_banalnim_n1296260) [Accessed March 10, 2019] [in Ukrainian].
- Shherbakova, I. and Plotkina, E. (1974). Jesse. Nekotorye voprosy zhanra [Essay. Some questions of the genre]. *Problemy stilja i zhanra v sovetskoj literature [Problems of style and genre in Soviet literature]*. Sverdlovsk: Sverdlovsk State University, pp. 102–123 [in Russian].
- Shvecz, G.D. (2018). Vykorystannya tekstiv suchasnoyi eseyistyky v navchanni ukrayinskoyi movy inozemnykh studentiv humanitarnykh specialnostej [Modern essays in the teaching Ukrainian as foreign language (for students of humanities)]. *Studia Wschodnioslowiańskie [East Slavonic Studies]*. Bialystok: University of Bialystok, 18, pp. 261–285 [in Ukrainian].
- Shvecz, G.D. (2006). Eseyistyka Vasylya Barky: zhanrova specyfika ta problematyka [The Vasil Barka's essay prose: the genre specific and problems]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv: Taras Shevchenko Kyiv National University [in Ukrainian].
- Shvecz, G.D. (2017). Ese yak vyd roboty z rozvytku navychok pysmovogo movlennya inozemnykh studentiv-gumanitariyiv [Essay as a kind of work on the development of writing skills for foreign students of humanities]. In: *Respublikanskija Kupalawskija chytanni [Republican Kupalovsky reading]*. Grodna: JurSaPryntpp, pp. 315–319 [in Ukrainian].
- Shvecz, G.D. (2016) Tekstova osnova navchannya ukrayinskoyi movy inozemnykh studentiv-gumanitariyiv [Text-based teaching Ukrainian to foreign students of the humanities]. In: *Pedagogichnyj almanakh [Pedagogical almanac]*. Kherson: Kherson Academy of Continuous Education, 30, pp. 55–61 [in Ukrainian].
- Toptygina, N.M. (2004). Navchannya dyskusiyi na materiali khudozhnykh tekstiv u procesi vyvchennya anglijskoyi yak drugoyi inozemnoyi movy [Teaching the discussion on the material of artistic texts in the process of studying English as a second foreign language]. *Candidate's thesis*. Kyiv: Kyiv National Linguistic University [in Ukrainian].

- Zhadan, S. (2015). *Odynproty vsikh [One against all]*. Zhadan, S. and Bodnar, M. *Koly spade speka. Brykolazh [When the heat goes down. Bricolage]*. Ivano-Frankivsk: Lileya – NV, pp. 95–96 [in Ukrainian].
- Zozulya, I., Prisyazhna, O. and Solodar, L. (2014). *Osnovni suchasni metody vykladannya ukrayinskoyi movy yak inozemnoyi (dosvid vykladachiv kafedry movoznavstva Vinnyczkogo nacionalnogo tekhnichnogo universytetu) [The main current methods of teaching Ukrainian as a foreign language (experience of lectures of the faculty of linguistics of Vinnytsky National Technical University)]. Teoriya i praktyka vykladannya ukrayinskoyi movy yak inozemnoyi [Theory and practice of teaching Ukrainian as a foreign language]*. Lviv: I. Franko Lviv National University, 9, pp. 22–27 [in Ukrainian].
- Zykova, E. (1980). “Opyty” Mishelja Montenja i problema zarozhdenija zhanra jesse [“Essays” by Michel Montaigne and the problem of the origin of the essay genre]. *Filologicheskie nauki [Philology studies]*, 4, pp. 14–22 [in Russian].

Стаття надійшла до редакції: 01.04.2019

Швець Ганна Дмитрівна, канд. філол. наук, доцент кафедри української та російської мов як іноземних Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (01601, Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14); e-mail: hannash@meta.ua; orcid: <http://orcid.org/0000-0002-1068-048X>.

Швец Анна Дмитриевна, канд. филол. наук, доцент кафедри українського и російського язиков как иностранных Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (01601, Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14); e-mail: hannash@meta.ua; orcid: <http://orcid.org/0000-0002-1068-048X>.

Hanna Shvets, Ph.D. in Philology, Associate Professor, Department of Ukrainian and Russian as Foreign Languages, Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv (01601, Kyiv, 14 Taras Shevchenko Blvd.); e-mail: hannash@meta.ua; orcid: <http://orcid.org/0000-0002-1068-048X>.